

Menabiine Göre Baltacı Mehmed Paşa'nın Prut Seferi", *TOEM*, sy. 45 (1333), s. 160-185; Münir Aktepe, "Baltacı Mehmed Paşa'nın 1711 Prut Seferi ile İlgili Emirleri", *TED*, sy. 1 (1970), s. 131-170; a.mlf., "1711 Prut Seferi ile İlgili Bazı Belgeler", *TD*, sy. 34 (1984), s. 19-54; a.mlf., "Baltacı Mehmed Paşa", *DİA*, V, 35-36; Şevket Rado, "Hazine-i Birun Kâtibi Ahmed bin Mahmud Efendi'nin Tuttuğu Prut Seferi'ne Ait Defterden Koparılan Sahifelerde Neler Vardı?", *TTK Belleteri*, L/198 (1986), s. 807-824; Kemal Beydilli – İsmail E. Erünsal, "Prut Savaşı Öncesi Diplomatik Bir Teşebbüs: Seyfullah Ağa'nın Viyana Elçiliği (1711)", *TTK Belgeler*, XXII/26 (2001)'dan ayrıbasım, Ankara 2002.

KEMAL BEYDİLLİ

PSİKOLOJİ

(bk. İLMÜ'n-NEFS).

P'U SHOU-KENG

(ö. 680/1281 [?])

Çinli müslüman tüccar ve devlet adamı.

Muhtemelen XIII. yüzyılın başlarında doğdu. Adının başındaki "P'u" Arapça "ebû" (baba) kelimesinden gelmektedir. P'u Shou-keng'in ailesinin kökeni konusunda üç farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüş, onun Çinleşmiş Orta Asyalı ve muhtemelen Uygur bir ailenin çocuğu olduğu, Sung hânedanının ilk dönemlerinde ailece önemli deniz ticaret limanı olan Ch'üan-chou'ya göç ettikleri şeklindedir. Diğer bir görüşe göre atalarından P'u Lo-e, 986'daki karışıklıklardan sonra Güneydoğu Asya'daki Hainan'dan Champa'ya gelmiş, ardından P'u Kai-tzung aileyi Ch'üan-chou'ya götürmüştür. Onun Kuang-chou'da yerleşmiş Güney Arabistanlı bir aileye mensup olduğunu söyleyenler de vardır.

Fu-chien ve Kanton (Kuang-tung) eyaletlerindeki deniz tâcirlerinden olan P'u Shou-keng 1245'li yıllarda Ch'üan eyaleti deniz ticareti yöneticiliğine tayin edildi. Bu görevi Sung hânedanının çöküşüne kadar sürdürdü. 1274'te Güney Sung hânedanının başkenti Hang-chou Moğollar'ın eline geçince Moğollar, P'u Shou-keng ve kardeşlerinin Güneydoğu Çin'in ticaret hayatındaki önemli yerinin farkına vararak kendisine iş birliği teklif ettiler. Denizciliği ve ticareti bilmeyen Moğollar, Çin'i işgal edip kendilerine bağlı Yuan hânedanını kurmalarının ardından denizcilik ve deniz ticaretiyle ilgili işlerin sorumluluğunu ona verdiler. P'u Shou-keng daha sonra Chiang-hsi eyaleti vali yardımcısı, 1281'de Fu-chien eyalet yönetiminin özel danışmanı oldu.

Muhtemelen aynı yıl öldü. P'u Shou-keng, Moğollar'ın denizcilik ve ticaretle tanışmalarını sağladı ve onların deniz aşırı ülkeleri istilâ politikalarının temellerini oluşturdu. Champa ve Maabar gibi ülkeler onun ticaret teklifini kabul ettiler. Moğol imparatorunun onun yönlendirmesiyle okyanusa dayanıklı 200 gemi yapılmasını emrettiği ve 1281 yılında bunların ellisinin bitirilmiş olduğu kaydedilir.

P'u Shou-keng ve ailesi kendilerini İslâmiyet'e hizmet etmeye adanmış, P'u Shou-keng'in oğlu Ch'üan-chou'da cami inşa edilmesi için büyük maddî katkılarda bulunmuştur. Bu devirde Ch'üan-chou Limanı müslüman tüccarlar için önemli bir ticaret merkezi olmuştur. P'u ailesi sayesinde Ortadoğu'dan gelen ticaret gemilerinin son durağı olan Fu-chien camileriyle donatılmıştır. Yuan hânedanının döneminde dış ticaretin yarısından fazlası Ch'üan-chou'da müslümanların kontrolüne girmiş ve bunda P'u Shou-keng ve ailesinin büyük rolü olmuştur. P'u ailesinin etkinliği 1368'de Yuan hânedanının yıkılıp yerine Ming İmparatorluğu'nun kurulmasıyla birlikte giderek azalmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Lo Hsiang-lin, *A New Study of P'u Shou-Keng and His Times (Hong-Kong)*, Institute of Chinese Culture, Hong Kong 1959; E. Endicott-West, "The Yuan Government and Society", *The Cambridge History of China* (ed. H. Franke – D. C. Twitchett), Cambridge 1994, VI, 587-615; M. Rossabi, "The Muslims in the Early Yuan Dynasty", *China under Mongol Rule* (ed. J. D. Langlois), Princeton 1981, s. 275-295; Billy K. L. So, *Prosperity, Religion and Institutions in Maritime China: The South Fukien Pattern 946-1368*, Cambridge 2000, s. 301-305; Geoff Wade, "An Earlier Age of Commerce in Southeast Asia: 900-1300 C. E.", s. 17-18 (<http://www.helsinki.fi/iehc2006/papers/3/Wade114.pdf>); Chang-Kuan Lin, "P'u Shou-Keng", *EI²* (İng.), VIII, 341.

AHMET TAŞAĞİL

PUATİYE SAVAŞI

(bk. BELÂTÜŞŞÜHEDÂ).

PÛR-i BAHÂ-yi CÂMÎ

(پور بهای جامی)

Melikü's-şuarâ Tâcüddîn
b. Bahâiddîn-i Câmî
(VII./XIII. yüzyıl)

İranlı şair.

VII. (XIII.) yüzyılın ilk yarısında İran'ın Horasan bölgesindeki Câm şehrinde doğdu. Bir ulemâ ailesine mensuptur. Adı Tâceddin olup babasına nisbetle şairlerinde "Pûr-i Bahâ" (Bahâ'nın oğlu) veya "Bahâ" mah-

lasını kullanmıştır. Hayatının ilk dönemlerini Horasan'da geçirdi. İlhanlı Hükümdarı Abaka Han döneminde (1265-1282) başta Abaka Han, Horasan Valisi Hâce İzzeddin Tâhir Feryümedî, oğlu Vecîhüddin Zengî ve diğer devlet ricâli hakkında yazdığı methiyelerle tanındı. 667 (1268-69) yılında meydana gelen depremde yıkılan Nişâbur'u yeniden inşa ettirmesi dolayısıyla Abaka Han için kaleme aldığı methiyeler bunlar arasında özellikle dikkat çekmektedir. 683'te (1284) hâmisî Vecîhüddin Zengî ile birlikte Tebriz'e giden Pûr-i Bahâ daha sonraki yıllarda Bağdat ve İsfahan'a geçerek bir süre bu şehirlerde ikamet etti. Gittiği yerlerde tanıştığı tarihçi Cüveynî, filozof Nasîrüddîn-i Tûsî gibi kişiler için şiirler yazdı. Pûr-i Bahâ'nın ölüm tarihi konusunda kaynaklarda bilgi yoktur.

Mevlânâ Rükneddîn-i Kubâî ve Saîd-i Herrevî'yi şiirde üstat olarak kabul eden Pûr-i Bahâ'nın divanı günümüze ulaşmamıştır. Mecmua, tezkire ve tarih kitaplarında birçok şiiri yer almaktadır. 1028 (1619) yılında Haydarâbâd Kutubşâhîleri için istinsah edilen bir mecmuada Pûr-i Bahâ'ya ait otuz dokuz kaside, on iki mukattaât, bir terki-bibend, 27 Receb 667'de (1 Nisan 1269) tamamlanmış *Kârname-i Evkâf-i Hıvaf* adlı bir mesnevi, iki gazel ve yetmiş yedi rubâî bulunmaktadır. Adı geçen mesnevi Birgitt Hoffman tarafından Almanca'ya tercümesiyle birlikte neşredilmiştir ("Von falschen Asketen und unfrommen Stiftungen", *Proceeding of The First European Conference of Iranian Studies*, Turin, 7-11 [September 1987], s. 409-485). Moğollar'la ilgili bir kasideyi Minorsky İngilizce'ye çevirerek yayımlamıştır (*Iranica*, s. 274-291). Hiciv ve hezl şairi olarak tanınan Pûr-i Bahâ'nın şiirlerinin en belirgin özelliği aynı şiir içinde hem övgü hem hiciv beyitlerinin yer almasıdır. Şiirlerinde müşkil ve az kullanılan kelimelerin yanı sıra idarî ve malî terimlere, Moğolca ve doğu Türk lehçesinden kelimelere de yer vermiş, bu durum şiirlerinin anlaşılmasını zorlaştırmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müstevfî, *Târîh-i Güzide* (Nevâî), s. 724; Fasîh-i Hâfî, *Mücmel-i Fasîhî* (nşr. Mahmûd Ferruh), Meşhed, ts., II, 337, 340; Devletşah, *Tezkire* (nşr. M. Abbâsî), Tahran 1337, s. 201-205; Lutf Ali Beg, *Âteşkede* (nşr. Hasan Sâdât-i Nâsîrî), Tahran 1336/1958 hş., I, 292; Browne, *LHP*, III, 111-115; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, I, 201; Safâ, *Edebiyât*, III/1, s. 660-671; V. Minorsky, *Iranica: Twenty Articles*, London 1961, s. 274-305; Nefîsî, *Târîh-i Nazm u Neşr*, I, 160-161; İrec Efşâr, "Kârname-i Evkâf Eşer-i Tâceddîn-i Nesâ'î", *Ferheng-i İrân-zemîn*, III, Tahran 1339/1960, s. 5-22; B. Hoffmann, "Pûr-i Bahâ", *EI²* (İng.), VIII, 342-343; Dihudâ, *Lugâtnâme* (Muftî), IV, 5035-5036.

RIZA KURTULUŞ